

PĀRSKATS

par Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centra veiktajām pārbaudēm radiācijas drošībā

2020. gads

2020. gadā Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centra (turpmāk – VVD RDC) Inspekcijas daļas inspektori veica:

- **202 plānotas pārbaudes operatoru kontrolētajās teritorijās, kurās veic darbības ar jonizējošā starojuma avotiem saskaņā ar izsniegtajām licencēm vai reģistrācijas apliecībām;**
- **24 plānotas pārbaudes pie operatoriem, kuri veic tāda veida darbības, kuras var izraisīt radioaktīvu vielu koncentrēšanos, jonizējošam starojuma pārsniedzot dabisko fonu;**
- **19 iepriekš neplānotas pārbaudes, reaģējot uz saņemto informāciju no valsts iestādēm vai iedzīvotājiem par aizdomām par radioaktīvu materiālu klātbūtni vietās, kurās netiek veiktas licencētas darbības ar jonizējošā starojuma avotiem**

Pārskatot 2020. gadā veikto pārbaudu rezultātus, jāņem vērā nozīmīgs apstāklis – COVID-19 pandēmijas radītā ārkārtējā situācija. Daudzās medicīnas iestādēs, kā arī pie citiem operatoriem VVD RDC inspektoriem nebija iespējams veikt detalizētas klātienē inspekcijas. Lai nodrošinātu plānoto pārbaudu veikšanu, tika organizētas attālinātās pārbaudes (dokumentu pieprasīšana un izskatīšana, video intervijas ar darbu vadītājiem un citiem darbiniekiem u. c.). Kopumā 2020. gada laikā tika veiktas 85 attālinātās pārbaudes pie operatoriem.

Plānoto pārbaudu laikā tika pārbaudīta radiācijas drošības prasību izpilde, operatoram veicot darbības ar jonizējošā starojuma avotiem saskaņā ar VVD RDC izsniegto reģistrācijas apliecību vai licenci.

Līdzīgi arī 24 pārbaudēs pie operatoriem, kuri veic tāda veida darbības, kuras var izraisīt radioaktīvu vielu koncentrēšanos, jonizējošam starojumam pārsniedzot dabisko fonu, pārbaude notika ar mērķi pārliecināties, vai darbiniekiem ir nodrošināta aizsardzība no iespējamā jonizējošā starojuma ietekmes. Divdesmit divos gadījumos (no 24 pārbaudēm) tika veiktas pārbaudes koksnes sadedzināšanas iekārtām dažādos Latvijas reģionos, lai noskaidrotu, vai sadedzinot koksnes kurināmo, radionuklīda cēzijs Cs-137 radioaktivitātes līmenis pelnos nepārsniedz tiesību aktos norādītos līmeņus. Veicot dozas jaudas mērījumus, paaugstināts starojuma līmenis pelnos konstatēts sadedzināšanas iekārtās, kur pārsvarā tiek izmantots no ārvalstīm importētais koksnes kurināmais. Sadedzināšanas iekārtās, kurās izmanto Latvijas koksnes kurināmo, pelnos paaugstināts starojuma līmenis netika konstatēts. Pārbaudītajās sadedzināšanas iekārtās, kuras pelniem ar mēriekārtām konstatēja paaugstinātu starojuma līmeni, pelnu paraugu laboratoriskie mērījumi parādīja, ka netiek pārsniegts tiesību aktos piemērotais radioaktivitātes limits pelniem.

VVD RDC izstrādāti kritēriji, pēc kuriem vērtē pārbaudu rezultātus attiecībā uz operatoru veikto darbību atbilstību radiācijas drošības prasībām. Pārbaudes rezultātus novērtē saskaņā ar kritērijiem:

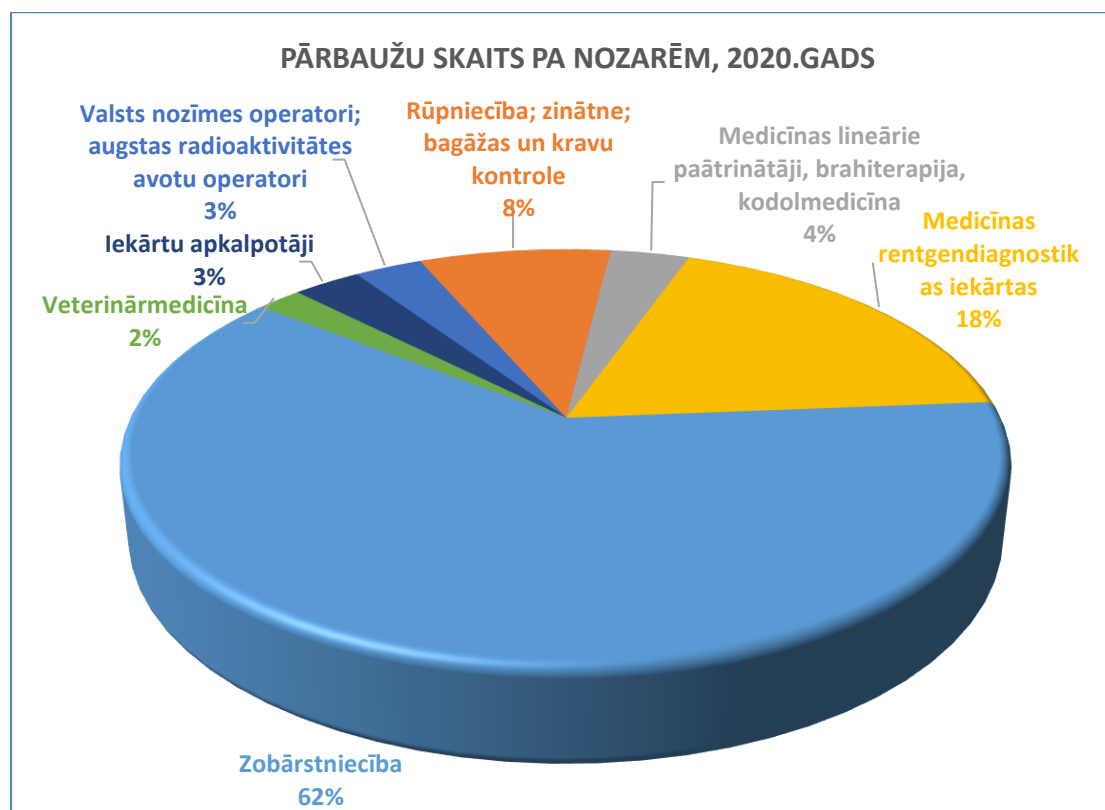
- **Atbilst** - operatori, kuri pamatā atbilst tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem, bet ir nepieciešami atsevišķi uzlabojumi;
- **Neatbilst** - operatori, kuri neatbilst tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem.

No 2020.gadā veiktajām pārbaudēm tika novērtēts, ka operatora darbība 67% gadījumos atbilst radiācijas drošības prasībām, bet 33% gadījumos tika konstatēta neatbilstība.

VVD RDC inspektori pārbaudes aktos norādīja veicamo rīcību (ar izpildes termiņiem) neatbilstību novēršanai. Neatbilstības tika konstatētas attiecībā uz dažādām prasībām – attiecībā uz darbinieku apmācību, individuālo dozimetriju, darbinieku un pacientu radiācijas aizsardzību, medicīnas radioloģisko iekārtu tehnisko parametru neatbilstība prasībām, darbību uzsākšanu ar jonizējošā starojuma avotiem, nesaņemot licenci u.c.).

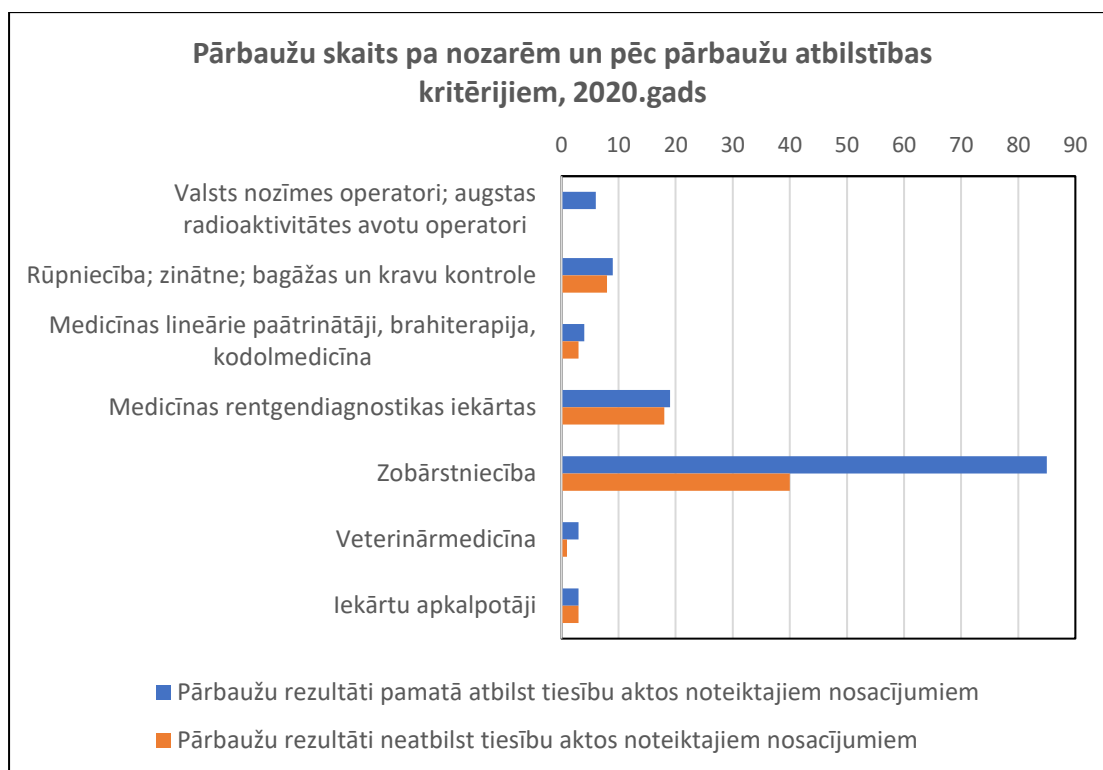
Kopumā 2020. gadā četros gadījumos tika konstatēta radiācijas drošību regulējošo normatīvo aktu pārkāpšana, kuri saistīti ar darbinieku aizsardzību pret jonizējošo starojumu (vienā gadījumā) vai notikusi darbību veikšanu ar jonizējošā starojuma avotiem bez likumā paredzētās licences vai reģistrācijas (trīs gadījumos), un tika pieņemti lēmumi par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu un soda naudas piemērošanu.

Pārbaudes tika veiktas pie dažādu nozaru operatoriem. 1.attēlā parādīts pārbauzu procentuālais sadalījums pa nozarēm.

1.attēls. Pārbauzu radiācijas drošībā procentuālais sadalījums pa nozarēm, 2020. gads

2.attēlā parādīti pārbauzu radiācijas drošībā rezultāti, atšķirīgās krāsās atzīmējot operatorus, kuri pamatā atbilst tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem, un operatorus, kuri neatbilst nosacījumiem. Nozares izkārtotas pēc riska novērtējuma par iespējamo apdraudējumu no operatoru jonizējošā starojuma avotiem un ar tiem veicamajām darbībām, sākot ar valsts nozīmes operatoriem un operatoriem, kas lieto augstas radioaktivitātes slēgtos starojuma avotus, un noslēdzot ar zobārstniecību, veterinārmedicīnu un iekārtu apkalpotājiem.

2.attēls. Pārbažu skaits radiācijas drošībā pa nozarēm un pēc pārbažu atbilstības kritērijiem, 2020. gads

Lielāka riska objektiem pārbažu laikā vairumā gadījumu konstatēta atbilstība tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem. Pārbažu rezultāti vērtējumi pozitīvi, kā arī vienlaikus apstiprina VVD RDC veiktās uzraudzības ietekmi, jo operatori paaugstinātā riska dēļ tiek pārbaudīti biežāk.

11.02.2021.